

Ur Madame Bovary

I köpingen Yonville-l' Abbaye i Normandie, nära Rouen, bor läkaren Charles Bovary, hans hustru Emma och dottern Berthe. Charles har varit gift tidigare, i ett olyckligt äktenskap, som slutade med hustruns död. Under ett läkarbesök någon tid därefter hade han träffat Emma och förälskat sig i henne. Hon har en romantisk läggning, förstärkt av mycken läsning av kärleksromaner. Hon tror att den »rätta» kärleken infunnit sig och går med på giftermål, men hon blir snart besviken – Charles är inte alls lika spännande som hjältarna i hennes älsklingsböcker. Hon blir kinkig och nyckfull. En ung man med fördelaktigt utseende, Léon Dupuis, får anställning som skrivbiträde åt en advokat i Yonville, men har det tråkigt i det lilla samhället. Han träffar den likaledes uttråkade Emma och en förälskelse börjar spira mellan dem. Emma går dock till en början ännu mer upp i sina plikter som maka och mor.

— — —

Då Charles kom hem, fann han sina tofflor stående på värmning framför kakelugnen. Fodret i hans västar var numera aldrig trasigt, det fattades inga knappar i hans skjortor, och det var ett rent nöje att se hur ordentligt hans nattmössor låg ordnade i travar i linneskåpet. Hon gjorde inte längre några sura miner, då han föreslog att de skulle ta en promenad i trädgården, och fastän hon inte precis gissade sig till hans önskningar, hade hon likväl aldrig någonting att invända mot hans förslag. Och då Léon såg honom sitta framför brasan efter middagen, med fötterna på spiselgallret och händerna knäppta över magen, röd i ansiktet av matsmältningen och med välbeffinmandets fuktiga glans i ögonen, såg barnet krypa omkring på mattan och den smärta kvinnogestalten böja sig fram över länstolens ryggstöd för att kyssa mannen på pannan, sade han till sig själv:

»Jag är ju tokig! Hur skulle jag någonsin kunna vinna henne?»

Hon föreföll honom till den grad dygdig och oåtkomlig, att han övergav alla sina förhoppningar, till och med de allra dimmigaste.

Just på grund av denna totala försakelse kom han nu att placera henne på ett helt annat plan i sina tankar. Hon liksom förlorade sin köttsliga natur, varav han intet hade att hoppas, och steg allt högre i hans hjärta och hans fantasi, det var som om hon svävat upp i en gudomlig vision. Det var en av dessa ideella känslor, som knappast ingriper i ens vardagsliv, men som man odlar på grund av deras renhet och sällsynthet, och som man skulle sakna mera om de försvann än man egentligen njuter av att förnimma dem.

Emma magrade, hennes kinder bleknade och hennes ansikte verkade smalare. Med sitt svarta, benade hår, sina stora ögon, sin raka näsa, sin fågellätta gång och sin ständiga tystlåtenhet var det som om hon gick genom livet nästan utan att röra vid marken, med en obestämd prägel av en högre förutbestämmelse på sin panna. Hon var på en gång så sorgsen och så lugn, så mild och så tillbakadragen, att man i hennes närhet greps av en blandad känsla av tjusning och avvisande kyla, ungefär som när man i kyrkan, trots doften av blommor och rökelse, känner en lätt rysning vid beröringen av den kalla marmorn.

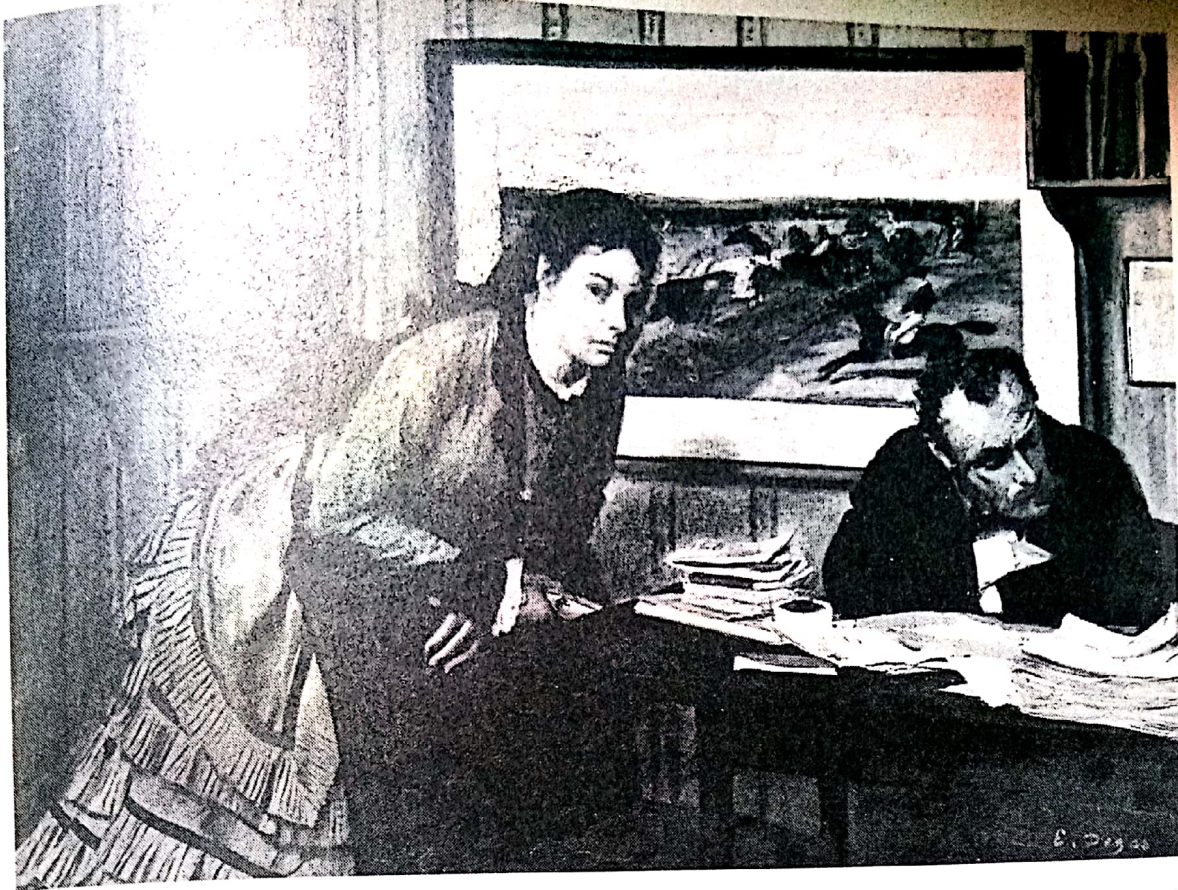
Även andra än Léon undgick inte att fångas av denna sällsamma förtrollning. Apotekaren brukade till exempel säga:

»Det är en kvinna med stor begåvning, och hon skulle fylla sin plats i vilken residensstad som helst.»

Köpingens husmödrar beundrade hennes sparsamhet, patienterna hennes oföränderliga artighet, de fattiga hennes välgörenhet.

Men innerst inne var hon uppfylld av åtrå, ursinne och hat. Denna prudentliga klännings stela veck dolde ett av stormar uppfyllt hjärta, men dessa kyska läppar förrådde ingenting av den oro som rasade inom henne. I själva verket var hon förälskad i Léon, men hon sökte medvetet ensamheten, för att i lugn och ro kunna drömma om honom. Likväl störde själva åsynen av hans person den njutning hon fann i att fantisera om honom. Visserligen klappade Emmas hjärta vid blotta ljudet av hans steg, men så snart han uppenbarade sig, upphörde hennes sinnesrörelse, och sedan återstod endast en oändlig förvåning över hennes egna känslor, vilken upplöste sig i milt vemod.

Då Léon i förtvivlan gick ifrån henne, anade han ju inte att hon reste sig upp sedan han hade gått, för att titta efter honom, då han avlägsnade sig på gatan. Hon undrade ständigt vad han hade för sig, sökte utläsa hans tankar genom att iaktta hans ansikte och hittade på en hel liten historia för att få en förevändning att gå in i hans rum. Hon avundades apotekarhustrun, som fick sova under samma tak som han, och hennes tankar kretsade ständigt kring detta hus, på samma sätt som duvorna från Gyllene Lejonet, vilka flög dit och doppade sina röda fötter och sina vita vingar i dess takrännor. Men ju starkare Emma blev medveten om sin kärlek, ju obarmhärtigare försökte hon undertrycka den, så att ingen skulle kunna ana den och i hopp om att själv kunna övervinna den. Men samtidigt skulle hon ha velat att Léon hade anat sig till den, och hon tänkte ut alla möjliga slumprika och dramatiska situationer, som skulle ha kunnat underlätta den saken. Vad

»På misshumör.» Målning av Edgar Degas 1873-75.

som återhöll henne var utan tvivel både tröghet och rädsla, men även en viss blygselkänsla. Hon undrade ibland, om hon hade stött honom ifrån sig alltför långt, om det var för sent att återvinna honom, om allt var oåterkalleligen förlorat. Men samtidigt fann hon en viss tröst i den stolta tillfredsställelsen att kunna säga till sig själv: »Jag är en dygdig kvinna», att kunna se sig själv i spegeln med vemodigt resignerad min, då hon tänkte på det offer hon bragte.

Hennes otillfredsställda sinnlighet, hennes längtan efter pengar och den ständiga melankoli som den olyckliga förälskelsen försänkte henne i, allt detta sammansmälte till ett enda, stort lidande. Och i stället för att söka distrahera sig med annat, frossade hon tvärtom i sin olycka och begagnade varje tillfälle att egga upp sin smärta. Hon retade sig på minsta småsak, på en misslyckad maträtt eller en glappande dörr, ömkade sig själv för att hon inte kunde klä sig i sammet, för att hon inte var lycklig och suckade över sina alltför högtflygande drömmar och över sitt alltför enkla hem.

Vad som gjorde henne mest utom sig, var i alla fall att Charles tydligen inte hade den minsta aning om hur hon led. Hans trygga förvisning om att han gjorde henne lycklig föreföll henne som en ren förolämpning, som ett bevis på dumhet och svartaste otacksamhet. För vems skull var det då hon förhöll sig så juste och oförvitlig? Var det inte han, och just han, som utgjorde hindret för hennes lycka, som var orsaken till allt hennes elände och var den hårdaste knuten i det nät, som omslöt henne från alla sidor?

På honom koncentrerade hon alltså allt det sammansatta hat, som var frukten av det ledsamma liv hon förde, och varje försök att undertrycka det kom henne blott att hata honom ännu mer, eftersom dessa fåfänga ansträngningar endast blev ytterligare ett led i hennes förtvivlan och bidrog än mera till att skilja makarna åt. Själva hans ömhet mot henne uppväckte endast upproriska känslor i hennes hjärta. Torftigheten i deras vardagsliv kom henne att fantisera om en vanvettig lyx, hans äktenskapliga ömhetsbetygelser fick henne att drömma om äktenskapsbrott. Hon skulle ha föredragit att han slog henne, så att hon åtminstone haft en anledning att hata honom, att vilja ta hämnd på honom! Hon förskräcktes nästan ibland av de hemska tankar som flög genom hennes hjärna, men ändå måste hon fortsätta med att småle, att höra upprepas hur lycklig hon var, själv låtsas vara det och låta honom tro det!

Ibland vämjdes hon dock vid detta hyckleri. Då kände hon sig frestad att bara fly sin väg med Léon – vart som helst, så långt bort som möjligt – för att skapa sig en ny framtid någonstans. Men i nästa sekund åtrade hon sig och tyckte sig blott se en svart avgrund framför sig.

»För övrigt älskar han mig säkert inte längre», tänkte hon för sig själv. »Så vad skall det bli av mig? Vad har jag väl för hjälp att vänta, var skall jag väl få tröst eller lindring?»

Vid sådana tillfällen låg hon där alldeles bruten och maktlös, flämtande och snyftande, ur stånd att hejda sina tårar.

»Varför kan inte frun tala med herrn?» frågade pigan henne, då hon råkade komma in vid något sådant anfall.

»Det är bara nerverna», svarade Emma. »Säg ingenting till herrn, han skulle bara bli orolig.»

»Det är visst med frun som med flickan Guérin», sade Félicité, »dottern till fiskaren i Pollet, gubben Guérin, som jag var bekant med i Dieppe innan jag kom till herrskapet här. Tänk, att hon var också så där svårmodig och bedrövad, precis som frun, så när man såg henne stå där i dörren till deras stuga, var det nästan som om man hade hängt dit ett bärtäcke. Hennes onda var visst som något sorts töcken hon hade i huvudet, och varken doktorerna eller kyrkoherden kunde göra något åt det. När det satte åt henne som värst, brukade hon gå ner alldeles ensam på stranden, så att när kustvakten gjorde sin rond därnere, fann han henne ofta liggande framstupa på strandvallen, och där låg hon bara och grät. Men det gick visst över se'n, påstod folk, se'n hon väl blev gift.»

»Med mig är det tvärtom», sade Emma, »det har börjat sedan jag blev gift.»